

Problematika historických a hudebních fondů

Základní informace:

Národní knihovna spravuje rozsáhlé speciální sbírky historických a hudebních fondů (rukopisů, inkunábulí, starých tisků vydaných do konce 18. století, historických map, grafiky a hudebnin), které svým množstvím i významem představují nejvýznamnější soubor tohoto druhu v České republice a který je unikátní i v celosvětovém kontextu. Jádrem sbírek tvoří nejvýznamnější bohemikální památky.

V rámci odboru historických a hudebních fondů jsou tyto speciální sbírky uchovávány, spravovány a zpřístupňovány dvěma fondovými útvary, tj. Oddělením rukopisů a starých tisků a Hudebním oddělením a Referátem Manuscriptorium. Dokumenty uložené ve fondových odděleních jsou dlouhodobě digitalizovány a zpřístupňovány prostřednictvím Digitální knihovny *Manuscriptorium*, která, je jedním z největších zdrojů zdigitalizovaného písemného dědictví (historických psaných dokumentů) na světě a zpřístupňuje data z více než 130 institucí z celé Evropy.

Aktuální stav v jednotlivých útvarech HHF :

Díky dlouholeté digitalizaci písemných památek (VISK 6) a hromadné digitalizaci tištěných dokumentů do roku 1800 (Google) se Národní knihovně podařilo nejen zdigitalizovat velké množství dokumentů, ale i elektronicky zkatalogizovat převážnou většinu sbírek. V souvislosti s tím se postupně začíná měnit struktura činností v jednotlivých útvarech HHF.

1. ORST

ORST se víc jak deset let nachází před rekonstrukcí svých prostor, trpí nedostatkem úložného prostoru (historický fond uložený v nevyhovujících prostorách, fond uložený v bednách a tudíž zcela nepřístupný), podfinancováním akvizice a nedostatkem systemizovaných míst. I přes uvedené problémy dokázal realizovat jediný PPprojekt v rezortu MK, a sice digitalizaci starých tisků ve spolupráci s Google, podílí se na projektech NAKI, VaV a VISK.

ORST je metodickým pracovištěm pro katalogizaci tisků vydaných do roku 1800 a garantem národní retrospektivní bibliografie.

Základní postup koncepčního řešení:

Vzhledem k postavení Národní knihovny a správě nejvýznamnějšího historického knižního fondu České republiky je cílem ORST stát se centrem pro studium dějin knižní kultury v českých zemích s přesahem do evropského kontextu. Podmínkou pro rozvoj vědeckého výzkumu knižní kultury našich zemí v evropském kontextu je zpřístupňování historických fondů cestou obohacování metadat včetně digitalizace.

Historický fond NK ČR (ca 200 000 sv.) bude uložen na jednom místě v historické budově Klementina (součástí fondu jsou NKP, KP, památky UNESCO).

Systematické doplňování příruční knihovny, jako referenčního základu pro studium dějin knižní kultury středověku a raného novověku zůstane uložena v bezprostřední blízkosti historických fondů.

Zpracování fondů

Po dokončení masivní katalogizace historických fondů je třeba přejít na systematické druhostupňové katalogizační práce. Jádrem těchto prací bude podchycení, specifikace a zpracování individuálních

znaků (v první fázi identifikace proveniencí a knižních vazeb) v kombinaci s věcným zpracováním a též zpracováním jmenných autorit z oblasti hist. knižních fondů. Je třeba zajistit aktualizace metadat poskytovaných v rámci tuzemské i zahraniční spolupráce (HPB, GoogleBooks, Manuscriptorium, dtb Historické fondy, GW).

Příprava sloučení evidence historických fondů ORST (staré tisky, inkunábule, mapy, rukopisy) v rámci jedné databáze systému Aleph. Budování RASTIS tak, aby zde bylo možné pracovat s kompletním fondem rukopisů. Do budoucna plánováno propojení RASTIS a Aleph.

Akvizice:

Akvizice ORST je dlouhodobě podfinancovaná. Současný objem financí neumožňuje odpovídající doplňování historického fondu národní instituce. Aby bylo možné nakupovat v domácích a zahraničních aukcích je třeba finance navýšit řádově o miliony.

Velikost fondu, digitalizace a její výhled

- Rukopisy:

Jádro rukopisného fondu tvoří rukopisné středověké kodexy s vazbou na středoevropský kulturní kontext, na tuto část fondu se soustředí dosavadní digitalizace. Vedle středověkých rukopisů obsahuje fond i dosud málo zpracované novověké rukopisy, ale i další sbírky, často mimoevropského původu (orientální rukopisy – 1200 exemplářů, řecké papyry – 7000 položek, indické rukopisy – 461 položek), jakož i jednu významnou literární pozůstalost (archiv Adalberta Stiftera)

Celkově máme rukopisů 14544 rukopisů. Středověkých rukopisů máme 3358. Celkově bylo zdigitalizováno 1761 rukopisů (tj. celkově 12 % našich rukopisů) Středověkých rukopisů bylo zdigitalizováno 1534, bez řeckých papyrů (tj. 10,5 procenta z celkového počtu a ze středověkých rukopisů 46 %). Ročně je zdigitalizováno cca 80 knih, to znamená, že digitalizace rukopisného fondu může pokračovat stejným způsobem v oblasti středověkých rukopisů (tzv. zachovná digitalizace VISK 6 – podrobněji viz oddíl 3. Budování digitální knihovny Manuscriptorium). Pro další části fondu je ale třeba hledat jiná řešení.

- Staré tisky:

Celkový počet osignovaných cca 150.000 sv., z toho digitalizováno cca 110.000 sv., výhled: zbývá zdigitalizovat 56 000 sv. (zde započítány i nesignované sv.) a přílohy v tiscích digitalizovaných Googlem (množství ukáže analýza). Probíhá digitalizace v rámci EoD, která používá nižší rozlišení než digitalizace podle požadavků VISK6, ale zároveň užívá téhož standardu pro komplexní digitální dokument jako digitalizace ve VISK6, je tedy bez další konverze zařaditelná do Manuscriptoria. Digitalizaci typu EoD použít na digitalizaci tisků, inkunábule a pro ni rozšířit stávající kapacity v rámci fotooddělení a rovněž využít kapacity digitalizace v DaTu.

- Inkunábule:

Celkový počet: 4500; z toho digitalizováno: 100; výhled: jen výběr, tj. 200 (zejména světové unikáty), většina titulů je přístupná prostřednictvím jiných zdigitalizovaných exemplářů v databázích různých institucí, zejména Bavorské státní knihovny.

- Historické mapy:

Samostatné mapy jsou vesměs katalogizovány a digitalizovány. Zásadní je nyní detailní zpracování historických atlasů a jejich digitalizace (množství je zahrnuto v rámci starých tisků).

Bude pokračovat digitalizace středověkých rukopisů (dosud zdigitalizováno cca 46% tohoto fondu). Do budoucna je třeba se zaměřit na další typově odlišné materiály (inkunábule – výběrově, české tisky, novověké rukopisy). Na hromadnou digitalizaci starých tisků ve spolupráci s Google by měla navázat digitalizace starých tisků, které nemohly touto digitalizací projít (cca 56.000 sv.). A dále

digitalizovat přílohy v tiscích, zdigitalizovaných v rámci projektu Google (nutná analýza množství těchto příloh).

Ochrana fondu:

V rámci dlouhodobé ochrany je třeba získat krizový plán evakuace historických fondů (od BOZP), zajistit trvalý nárůst výroby ochranných krabic a systematické restaurování. ORST se zařadí do plánovaného projektu NK na ambulantní opravy. Nutnost vyřešit neuspokojivé uložení některých částí fondu (zejména rukopisných zlomků, řeckých papyrů, indických rukopisů). Uložení fondu na jednom místě zabrání jeho degradaci v souvislosti s transportem.

Knihopis – národní retrospektivní bibliografie

Do budoucna je třeba personálně posílit pozici Knihopisu, který je nyní postupně přetvářen v národní virtuální bibliografickou databázi. Ta bude umožňovat propojení s jinými bibliografiemi (Bibliografie cizojazyčných bohemik v knihovně AV ČR), digitálními knihovnami (Manuscriptorium) a el. katalogy knihoven. Do budoucna se plánuje rozšířit toto propojení i na jiné zdroje z oblasti dějin knižní kultury. Personální posílení zkvalitní a urychlí práci tohoto odborného pracoviště, které provádí registraci a výzkum českojazyčných tisků v celorepublikovém měřítku i v zahraničí.

Odborná činnost

Bude prováděn vědecký výzkum knižní kultury českých zemí, vycházející z bohatého materiálu uloženého v NK. Tyto práce budou probíhat na základě spolupráce s klíčovými vzdělávacími institucemi, pracovišti AV ČR a i mezinárodní oborové spolupráce. Bude pokračovat systematická projektová činnost zaměřená na témata spojená s historickými fondy. Výsledky budou, vedle odborné publikační činnosti, zhodnoceny v různých typech výstupů s ohledem na propagační a popularizační činnost (cykly přednášek, výstavy typu: exponát měsíce, tematické výstavy, virtuální výstavy, exkurze, konferenční činnost apod.).

Finanční náročnost: viz Úkoly

Úkoly:

- Pokračovat v institucionálním výzkumu financováno (DKRVO)
- Posílit o jedno systemizované místo pro Knihopis pro potřeby bibliografické analýzy českojazyčných st. tisků
- Posílit o jedno systemizované místo na zpracování speciálních sbírek
- Posílit o jedno systemizované místo na komplexní akviziční agendu
- Posílit o jedno systemizované místo na supervizi a zpracování jmenných autorit z historických fondů
- Navýšit OON na jednorázová zpracování menších speciálních celků
- Zajistit možnost odborných pracovních stáží ve vazbě na zpracování fondů
- Získat krizový plán evakuace historických fondů od BOZP
- Navýšit finanční prostředky na akvizici minimálně na 2 mil. Kč

2. Hudební oddělení

Hudební oddělení NK ČR patří mezi přední odborně i oborově specializovaná pracoviště v ČR. Svými činnostmi a charakterem uloženého materiálu je speciálním oddělením, které zpřístupňuje a uchovává jak historické, tak novodobé rukopisné a tištěné notované dokumenty a další typy materiálů souvisejících s hudbou (korespondence, varia, historické zvukové dokumenty). Jejich zpracování, stejně jako jejich zpřístupňování vyžaduje muzikologické i knihovnické vzdělání.

Velikost fondu, digitalizace a její výhled

Rukopisná sbírka notových materiálů je tvořena 6000 jednotkami hudebnin z různých časových období do současnosti, jádro sbírky tvoří opisy z 18. a 19. století, s přesahem do 17. i 20. století. Fond **tištěných hudebnin** obsahuje 110 000 svazků hudebnin z období kolem 1800 do současnosti.

Zpracování fondů

Celá rukopisná sbírka je zpracována v mezinárodním soupisu hudebních pramenů RISM (Répertoire Internationale des sources musicales) a tím dokumentačně zpřístupněna k badatelskému, ale i umělecky interpretačnímu a edičnímu využití. V současné době uvažujeme o konverzi této vědecké dokumentace do elektronického katalogu NK ČR. Konverze, která je již připravena, nebude snadná, protože záznamy obsahují incipity hudebních děl a další speciální pole. Sbírece je věnována výzkumná práce v programu DKRVO. V současné době probíhá příprava k vydání tematických katalogů provenienčních sbírkových celků Koleč a Barnabas Weiss. (Srov. publikační činnost a úkoly.)

Tištěné hudebniny jsou zpracovány v elektronickém katalogu NK ČR v minimálním záznamu, který umožňuje jeho zpřístupnění. Pouze třetina celku je rekatalogizována dle požadavků standardu pro zpracování hudebnin, včetně tvorby věcných autorit pro speciální druh dokumentu a unifikovaných názvů. Opět se jedná o odbornou činnost vyžadující specializované hudební vzdělání. Z celkového počtu 95 000 jednotek je zpracována cca jedna třetina (31 667 svazků). Pracovníci, kteří se rekatalogizaci věnují, mají i jinou náplň práce (služby, katalogizace nových přírůstků, rešerše apod.), proto práce na tomto úseku probíhají pomaleji. Zbývá zpracovat 63334 jednotek, což dle nynějšího tempa zpracování si vyžádá přibližně dalších 15 let. (Návrh řešení srov. úkoly.)

Akvizice

Sbírka je doplňována antikvárním nákupem, nebo dary (např. autorských pozůstalostí) apod., je tedy živá a kvantitativně narůstá. Aktuální nedostatek finančních prostředků zatím neumožňuje doplňování na úrovni nabídky bohemikálních materiálů z aukčních síní. (Srov. úkoly.)

Digitalizace a její výhled

Digitalizace významné rukopisné sbírky probíhá v rámci projektu VISK 6 velmi pomalu, ročně cca 40 signatur, dosud je celkem zhotoveno 462 digitalizátů. K digitalizaci jsou vybírány obsahem nejvzácnější a nejvýznamnější rukopisy, urychlení by mohlo nastat využitím digitalizace s nižším rozlišením na příslušném pracovišti NK ČR (ale i zde nutno zohlednit výběrovou, nikoliv jen plošnou digitalizaci). (Srov. úkoly.)

Výběrově jsou z dílčího kompletu historických tisků, který celkový fond tištěných hudebnin obsahuje, digitalizovány tisky české produkce 19. století v projektu Kramerius. Zatím je hotovo pouhé jedno procento (!) z celku 10000 jednotek. Mnohé hudebniny z tohoto období, tištěné na méně kvalitním papíru, budou vyžadovat ošetření v rámci odkyselování materiálů (odhadem 500 jednotek – bude potřeba prověřit a udělat výběr).

Shrnutí číselných údajů ke zpracování fondů a digitalizaci:

- **6000** rukopisných jednotek, z toho digitalizováno **462**
- **110000** tištěných hudebnin – kompletně zpracováno (ve formě popisů) **31667** svazků s častým výskytem konvolutů = více záznamů
- **940** jednotek korespondence; kompletně zpracováno v elektronickém katalogu NK ČR, s digitalizací zatím nepočítáme

Souborný hudební katalog

Specifickou odbornou činností, plynoucí ze statutu NK ČR, je tzv. **Souborný hudební katalog** – soupis notových pramenů historického typu dochovaných a uložených na území ČR. Činnost je podpořena projektem DKRVO a částečně v rámci pracovních náplní pracovníků oddělení. Navazuje na mezinárodní soupis hudebních pramenů RISM. V budoucnosti bude třeba plnit následující úkoly:

- revize „papírových“ záznamů formou zpracování pro mezinárodní databázi RISM, představuje vysoce odbornou katalogizaci (celkem cca **300 000** záznamů, zatím převedeno cca **100 000**) – z toho plyne požadavek na specializovaného pracovníka-muzikologa. (Srov. úkoly.)
- tvorba specializovaných databází filigránů a nototiskařských vydavatelských produkcí. Perspektivně se počítá s tvorbou databáze výskytu opisovačů, různých písařských rukou a provenienčních celků – zajištěno pracovníky oddělení.

Odborná činnost

Po revitalizaci studovny a jednotlivých pracoven hudebního oddělení jsou poskytovány klasické služby (prezenční studium), konzultace, metodické vedení v oblasti práce s hudebními materiály. Dále je zajištěno metodické vedení při využívání specializovaných hudebních databází na místě i ve vzdáleném přístupu. Tyto služby navazují na spolupráci s hudebně vzdělávacími institucemi jak středního, tak vysokého hudebního školství (poradenská pomoc při rešeršní činnosti, konzultace bakalářských, diplomových a dalších prací).

Hudební oddělení se věnuje následujícím odborným činnostem:

- příprava notových edic zpracovaných a digitalizovaných hudebních pramenů – možnost digitálního zpracování těchto edic a jejich korelace s obrazy hudebnin digitalizovaných v Manuscriptoriu
- vydávání tematických katalogů zpracovaných hudebních sbírek v edici: *Catalogus artis musicae in Bohemia et Moravia cultae* (důležité pro knihovny nejen v národním, ale i celosvětovém měřítku). Výstupy projektu DKRVO.
- účast na NAKI II – spolupráce s Národním muzeem, Knihovnou AV ČR a FF MU na konsorcionálním projektu „Nový fonograf: naslouchejme zvuku historie“
- pořádání seminářů a konferencí spolu s účastí na nich pro IAML – asociaci hudebních knihovníků (spolupráce má národní i mezinárodní dopad)
- vedení národní redakce prací pro soupis hudebních pramenů (RISM) a členství v dozorčí komisi pro zpracování hudebnin v mezinárodním měřítku (RISM Advisory council)
- spolupráce s Českou společností pro výzkum 18. století

Úkoly:

- pokračovat ve výzkumu DKRVO jak pro zpracování sbírky NK ČR, tak v pracích Souborného hudebního katalogu
- zajistit jedno **systemizované místo** v zájmu urychlení rekatalogizace tištěných hudebnin
- práce na převodu Souborného hudebního katalogu posílit formou **systemizovaného místa**, popř. OON

- zajištění digitalizace rukopisů s menším rozlišením na pracovišti NK ČR (viz část 1. ORST, text o Eod)
- rozvaha o perspektivním zpřístupňování historických zvukových dokumentů (šelakové desky, LP) – zatím pouze veřejnosti nepřístupná archivní sbírka obsahující významné tituly (souvisí s projektem NAKI II)
- zajistit posílení akvizice historických hudebních materiálů nabízených v aukčních síních a světových antikvariátech
- navýšení finančních prostředků pro výrobu a tisk připravených edic

3. Referát Manuscriptorium

Manuscriptorium představuje publikační rozhraní zdigitalizovaných dokumentů nejen z NK ČR, ale poskytuje přístup k datům více než 130 institucí z celé Evropy. Referát MnS zajišťuje tvorbu a zpřístupnění digitálních dat několika způsoby – prostřednictvím programu VISK 6 a obohacováním metadat dokumentů obsahových partnerů.

Rozšiřování obsahu Manuscriptoria

- Digitalizace rukopisů - VISK6

Digitalizace rukopisů probíhá ve spolupráci ORST, HO a SK v rámci VISK6, v němž se provádí digitalizace vysoké kvality, je finančně velmi nákladná, avšak z důvodů jak záchovných, tak uživatelských je nezbytná. Tento druh digitalizace postupuje pomalu, počet dokumentů zdigitalizovaných ročně se pohybuje okolo 80 knih.

- Konverze dat – VISK1

Digitalizace ve spolupráci se společností Google se dokončuje, v následných letech bude probíhat pouze konverze komplexních digitálních dokumentů z formátu užívaným Google (v Google Books) do Manuscriptoria.

- Agregace dat obsahových partnerů - re-use dat např. z European

Vzhledem k tomu, že agregační portál Europeana zpřístupňuje, resp. zprostředkovává data velkého množství partnerů jednotným způsobem (standardy IIIF, EDM atp.) a že u značné části takto zpřístupněných dat je možné jejich další užití (re-use), je výhodné soustředit se na využití těchto (sekundárních) dat namísto (primárních) dat poskytovaných jejich původci. Je nutné rozvíjet již vytvořený nástroj pro re-use dat European a tímto způsobem agregovat data ze zdrojů zajímavých pro Manuscriptorium.

- Uložení dat – LTP

Urgentně bude nutné řešit trvalé, resp. dlouhodobé uložení tzv. master copies v LTP NK ČR.

- Obohacení metadat - analytická katalogizace

S agregací dat souvisí i další práce s metadaty přesahující informační hloubku připravenou jejich původcem, resp. zprostředkovatelem či poskytovatelem tak, aby vyhovovala uživatelským požadavkům ve virtuálním prostředí. To znamená, že v rámci Manuscriptoria bude v různé míře nutno provádět obohacování katalogových záznamů spočívající především (ale nejenom) v analytickém popisu. S ohledem na to bude nutné i konfigurovat systém RASTIS zajišťující jednak archivaci metadat podle standardu TEI, jednak pravidelné aktualizace Manuscriptoria.

- Obohacení metadat - příprava plných textů

Součástí agregace dat je také využívání (re-use) volně dostupných plných textů primárních historických dokumentů, jakož i originální příprava jejich transkripcí nebo pragmatických, případně kritických edicí (v digitální plnotextové podobě), přičemž všechny dostupné a použitelné plné texty budou korelovány k příslušným obrazovým kopiím originálních historických dokumentů.

Rozšiřování služeb Manuscriptoria – vytváření virtuálního prostředí

- propojení zdrojů a interoperabilita (OAI-PMH, IIIF)

Manuscriptorium, které je výstupem digitálních služeb HHF, není pouhou digitální knihovnou, ale dosáhlo podoby virtuálního prostředí pro práci se starším písemným a dokumentovým dědictvím (historickými knižními fondy), resp. jeho specializované výseče. Je tudíž nutné zajistit jeho komunikaci s jinými výsečemi virtuálního badatelského prostředí a s jinými zdroji. Kromě pokračujících konfigurací komunikačního protokolu OAI-PMH pro nové partnery je nutno rozvíjet zejména komunikační standard IIIF, který umožňuje určovat a linkovat části jednotlivých digitálních objektů, tj. detaily stránek, obrazů apod. Teprve oboustranným (a v konečném úhrnném) používáním komunikačních protokolů se dosáhne pružné interoperability virtuálního prostředí a v jejím důsledku uživatelského komfortu.

- standardizace (TEI, EDM ...)

Pro virtuální prostředí je nezbytná také standardizace (rozvíjení schémat v rámci TEI, standard EDM užívaný v Europeanách apod.), což je nutná podmínka pro (relativně) bezztrátový přenos dat ve virtuálním badatelském prostředí.

- IDH

Rozvíjet vyvinutý index digitalizace historických fondů (IDH) a zejména jej naplňovat obsahem, což se obzvláště týká tzv. konkordance (signatur), tj. přehledu různých označení téhož objektu v různých časových intervalech (a případně v průběhu času na různých místech). Je iluzí se domnívat, že tuto práci mohou konat jednotliví partneři Manuscriptoria, protože to není v jejich zájmu. To znamená, že tuto činnost, musí převzít pracovníci Manuscriptoria jakožto agregátora.

- personalizace, crowdsourcing, paradata (individuální účet)

Rozvíjet individuální účet uživatelů Manuscriptoria tak, aby umožňoval vytváření paradat (dat vytvořených koncovými uživateli) cestou crowdsourcingu (tj. přispívání k budování Manuscriptoria na základě dobrovolnosti, nikoli organizovaným způsobem stáží atp.).

Odborná činnost – digitální knihovněda a kodikologie

- Vytváření digitálních nástrojů pro práci s historickými dokumenty a fondy

V Manuscriptoriu se v rámci VaV vytváří různé digitální nástroje, které koncovému uživateli umožňují s jednotlivými dokumenty individuálně analyticky pracovat. Vyvíjené nástroje umožňují srovnávání plných textů, určování informace v digitálním obrazu, georeferencování, korelování dílčích digitálních objektů, anotování apod.

- Vytváření metodologií, metodik, pracovních postupů pro práci s velkými daty a hromadnými jevy

Jednotlivé digitální nástroje musí umožňovat nejenom kvantitativní (statistické), ale zejména také kvalitativní zpracování, tzn. připravovat podklady pro vytváření tzv. ideálních typů a tyto ideální typy případně reprezentovat za použití dalších digitálních nástrojů.

- Vytváření metodologií, metodik, pracovních postupů pro práci s velkými daty a hromadnými jevy

Digitální kodikologie a knihověda je integrací tradičních a nových digitálních metodologií, metodik a pracovních postupů pro práci s písemným a dokumentovým dědictvím (historickými knižními fondy). Digitální knihověda a kodikologie má přirozeně akademickou složku provozovanou mimo NK ČR, má však i svou infrastrukturní složku provozovanou v rámci HHF a Manuscriptoria, která je zároveň předpokladem pro širše pojaté dějiny knižní kultury. Proto je nutné vytvářet datový základ rozšiřováním metadat o provenience či georeferencování, jakož i provádět heuristickou práci prostřednictvím tzv. virtuálních výstav, tzv. odborných průvodců, tzv. data articles apod.

Finanční náročnost:

Provoz a rozvoj Manuscriptoria je již řadu let pravidelně účelově financován z tzv. NEVISK 4. Vzhledem k vývoji řady modulů v posledních letech došlo k jeho podfinancování. Řada nástrojů se nachází pouze v režimu poloprovozu a je třeba je zařadit do plného provozu mezi on-line služby digitální knihovny. Pro nedostatečné personální obsazení nelze zajistit výše popsané odborné činnosti.

Úkoly:

- pokračovat v institucionálním výzkumu financováno (DKRVO)
- posílit financování servisu, provozu a dostupnosti Manuscriptoria
- posílit financování správy dat Manuscriptoria
- zajistit jedno systemizované místo, tak aby bylo soustavně pokryto obsahové naplňování IDH a analýza dat vhodných k re-use
- zajistit jedno systemizované místo, tak aby byla zajištěna analytická katalogizace dokumentů obsahových partnerů poskytnutých s jednoduchými záznamy, spolupráce se studenty a externími pracovníky v oblasti přípravy plných textů
- zajistit systemizované místo pro vykonávání heuristické práce prostřednictvím tzv. virtuálních výstav, tzv. odborných průvodců, tzv. data articles apod., obohacování metadat prostřednictvím georeferencování

Závěr

Činnost a sbírky HHF zaujímají specifické místo v rámci celé knihovny. HHF jsou tradičně spjaté s budovou Klementina a ze své povahy tvoří jádro knihovny. Uživatelské požadavky na historické fondy se diametrálně odlišují od novodobých fondů. Z toho plynou jiné způsoby zpracování i zpřístupnění, které jsou specifické pro HHF a nevyskytují se ve zbývající části knihovny.

Nejvýznamnější část fondu je kulturní památkou a je registrována i v seznamu Paměť světa. HHF Národní knihovny mají mezinárodní přesah a patří k nejrozsáhlejším v Evropě. V důsledku toho i zpracování a zpřístupnění fondů musí být zapojeno do mezinárodního kontextu. Odbor HHF je již dlouhodobě personálně i finančně poddimenzován, nejmarkantněji se to projevuje v oblasti lidských zdrojů, v současné době je řada pracovníků v předdůchodovém věku a není zajištěna jejich náhrada – viz Koncepte stabilizace NK kap. I. B - Lidské zdroje.